

GRENSEHANDEL OG EØS-AVTALEN

EØS – avtalen omfatter ikke jordbruksnæringen, men den får likevel betydning for jordbruket. EØS-avtalens Protokoll 3 omhandler handel med industrielt bearbeidede jordbruksvarer. Vi snakker her om brødvarer, sjokolade, iskrem, frossenpizza, supper og sauser osv. Disse varene er omfattet av en egen ordning (RÅK-ordningen). Det generelle prinsippet i denne ordningen er råvarepriskompensasjon, derav navnet RÅK, som innebærer at tollsatsene på RÅK-varer kun skal utligne råvareprisforskjellen mellom Norge og EU. Industrielementet skal ikke være tollbeskyttet. Disse tollsatsene er betydelig lavere enn de ordinære som er bundet i WTO. Med andre ord, ”tollsatsen” på kjøtt er vesentlig lavere når kjøttet ligger på en importert pizza enn om kjøttet importeres som kjøtt. Siden tollsatsene på RÅK-varer er bundet i EØS-avtalens Prot. 3. og over tid er blitt redusert, er prisutviklingen på jordbruksråvarer i Norge og EU av vesentlig betydning for konkurransekraften for norske RÅK-varer.

RÅK -industrien er derfor utsatt for en reell internasjonal konkurranse på det norske markedet, noe også importstatistikken viser. De ti siste årene har importen av RÅK-varer økt med nærmere 100 prosent. Markedet for RÅK-varer er i vekst og utgjør omlag 1/3 av den samlede omsetningen av nærings- og nytelsesmidler. Norsk RÅK - industri er derfor en betydelig avtaker av norske jordbruksråvarer. Eksempelvis knyttes 15 prosent av norsk melkeproduksjon til RÅK-vareproduksjonen og tilsvarende ca. 70 prosent av norsk matkornproduksjon.

Folk reiser til utlandet på handletur. Særlig med Sverige foregår det en betydelig grensehandel. I Sverige er matvarene mellom 25 og 30 prosent billigere enn i vårt land og de siste årene har det stort sett vært en økning i grensehandelen mot Sverige, blant annet av matvarer som kjøtt og ost. I 2001 ble merverdiavgiften på matvarer senket til 12 prosent, dvs. vi fikk samme sats som i Sverige. Hensikten med dette tiltaket var å bidra til lavere matvarepriser og en redusert handelslekkasje til Sverige og Danmark. Selv om dette førte til at forbruksprisene gikk ned med vel 9 prosent som forventet, fortsatte grensehandelen å vokse. I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet i 2005 ble det vedtatt å redusere merverdiavgiften på matvarer med ett prosentpoeng til 11 prosent. Denne blir for 2007 økt til 13 prosent.

Økt grensehandel reduserer avsetningsmulighetene for norsk jordbruk og det begrenser mulighetene for å ta ut en større del av bøndernes inntekt ved å øke prisene på norsk mat. Med høye priser på norske jordbruksprodukter må en forvente at grensehandelen vil øke i kommende år.